

Джон Уиндъм

КАКАВИДИТЕ

София, 2019

ПРЕВОДЪТ Е НАПРАВЕН ПО
John Wyndam
The Chrysalids
1978

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

Copyright © Estate of John Wyndam, 1955

© Огняна Иванова, превод, 2019
© Издателство „Изток-Запад“, 2019

ISBN 978-619-01-0374-5

ДЖОН
УИНДЪМ

Какавидите

Превод от английски
Огняна Иванова

1

Когато бях съвсем малък, понякога сънувах град – това бе необикновено, защото започна да ми се случва още преди да зная какво представлява един „град“. Но този град, скупчен върху извивката на голям син залив, изникваше в съзнанието ми. Виждах улиците с наредените по продължението им сгради; крайбрежния квартал, дори лодките в пристанището – навяе обаче аз не бях виждал нито море, нито лодки...

И сградите съвсем се различаваха от тези, които познавах. Движението по улиците бе необичайно – минаваха каруци, които не бяха теглени от коне, а понякога в небето се появяваха разни блестящи неща с формата на риби, които явно не бяха птици.

Най-често виждах това прекрасно място, когато там се зазоряваше; понякога обаче бе нощ и светлините, често приличащи на искри, носени по водата или из въздуха, се проточваха като гирлянди от светулки покрай брега.

Това бе красиво, пленително място и веднъж, когато бях все още малък и не разбирах много неща, попитах голямата си сестра Мери къде може да се намира този чудесен град.

Тя поклати глава и ми каза, че няма такива места – че те вече не съществуват. Но може би – предположи тя – по някакви причини аз сънувах далечното минало? Сънищата били нещо странно, не се поддавали на обяснения, не било изключено да виждам част от света такъв, какъвто е бил някога – прекрасния свят, в който са живеели Древните, още преди Бог да изпрати Изпитанието.

След това обаче тя взе много усилено да ме предупреждава да не споменавам съня си на никого – другите хора, доколкото ѝ било известно, не получавали такива образи в главите

си нито докато спели, нито в будно състояние, затова щяло да бъде глупаво да им го разказвам.

Съветът ѝ беше добър и за щастие, аз бях достатъчно разумен, за да го приема. Нищо необичайно или необикновено не се изплъзваше от погледа на хората в нашия край, затова дори фактът, че съм левичар, предизвикваше леко неодобрение. И така, навремето, както и няколко години по-късно, не казах на никого за съня си – всъщност почти го забравих, защото колкото повече пораствах, толкова по-рядко ми се явяваше – докато накрая почти изчезна.

Но полученият съвет ми помогна. Иначе можеше да спомена за особеното разбирателство между мене и братовчедка ми Розалинд, което несъмнено щеше да навлече и на двама ни голяма беда – ако някой случайно ми повярваше. Мисля, че тогава нито аз, нито тя обръщахме достатъчно внимание на това – бяхме предпазливи просто по навик. Аз поне не се чувствах необикновен. Бях нормално момче, което растеше по нормален начин и възприемаше света около себе си такъв, какъвто е. И това продължи до деня, когато срещнах Софи. Но дори тогава различията не си проличаха веднага. Едва сега, когато преценявам по-късно, мога да определя тази среща като деня, в който се зародиха първите ми малки съмнения.

Този ден, както често ми се случваше, бях излязъл сам. Трябва да съм бил почти десетгодишен. Най-близка по възраст до мене бе сестра ми Сара – пет години по-голяма, което означаваше, че повечето време играех самичък. Бях се спуснал на юг по коларския път, покрай няколко поляни, и когато стигнах високия насип, вървах доста дълго по него.

Насипът не представляваше загадка за мене – беше прекалено голям, за да мисля, че е направен от хората, а освен това не ми беше хрумвало да го свързвам с изумителните постижения на Древните, за които понякога слушах. Това бе просто „насипът“: започваше с широка кривина, устремила се после като опъната стрела към хълмовете в далечината – просто част от света, не по-необикновен от реката, небето или самите хълмове.

Често вървах по билото, но рядко проучвах по-отдалечената му част. По някакви причини смятах този край за чужд – не толкова враждебен, колкото извън моята територия. Бях

открил обаче едно място, където дъждът, стичащ се по отдалечения склон на насипа, бе издълбал улей в пясъка. Ако човек седнеше в горния край и се отблъснеше силно, можеше да се понесе надолу доста бързо и накрая да прелети няколко стъпки във въздуха, докато се приземи върху купчината мек пясък в падината.

Сигурно бях ходил там поне половин дузина пъти и никога не бях виждал жива душа наоколо, но в този ден, тъкмо когато се изправях след третото спускане и се готвех за четвъртото, един глас каза: „Здравей!“

Огледах се. Отначало не можех да определя откъде идва гласът, после погледът ми бе привлечен от разклащането на ветките по върховете на група храсти. Клоните се отместиха и между тях се показа едно лице. Беше дребничко, почерняло, заобиколено от тъмни къдри. На вид изглеждаше сериозно, но очите проблясваха. Известно време се гледахме, след това аз отвърнах: „Здравей!“

Момичето се поколеба, но отмести още клоните. Видях, че е малко по-ниско от мене и може би по-малко на години. Беше облечено в червеникавокафяв дочен комбинезон и жълта риза. Кръстът, пришит отпред на комбинезона, бе от по-тъмнокафяв плат. Косата му бе вързана на две опашки с жълти панделки. Момичето постоя неподвижно няколко минути, сякаш не смееше да напусне прикритието на клоните, но любопитството му взе връх над предпазливостта и то пристъпи към мене.

Гледах го втренчено, защото ми бе напълно непознато. От време на време имаше събирания и празненства, на които идваха всички деца от околността, затова се изненадах, че срещам дете, което дотогава не бях виждал.

– Как се казваш? – попитах аз.

– Софи – отвърна ми момичето. – А ти?

– Дейвид. Къде живееш?

– Ей там – махна то неопределено с ръка към чуждата местност отвъд насипа.

Очите му се отместиха от мене и се спряха на пързалката в пясъка, по която се бях спускал.

– Приятно ли е? – попита момичето с жаден поглед.

Поколебах се за миг дали да го поканя, после казах:

– Да. Ела да опиташ.

То се подвоуми, като отново се загледа в мен. Изучава ме задълбочено минута-две, после изведнъж взе решение. Изкатери се отгоре на склона преди мен.

Понесе се по пързалката, а къдриците и панделките му се развяваха. Когато се спуснах долу, бе изгубило сериозния си вид, а очите му блестяха от вълнение.

– Хайде пак – каза то и тръгна запъхтяно нагоре по склона.

Нещастieto се случи при третото спускане. Момичето седна и се оттласна както преди. Наблюдавах как се носи надолу, докато спря в облак пясък. Кой знае как бе успяло да се приземи на няколко крачки вляво от обичайното място. Приготвих се да го последвам и го изчаквах да се отмести. Но то си стоеше.

– Побързай – нетърпеливо го подканих.

Момичето се опита да помръдне, после извика:

– Не мога. Боли.

Рискувах, спуснах се и спрях близо до него.

– Какво има? – попитах.

– Не мога да си извадя крака...

Лицето му бе изкривено. На очите му имаше сълзи.

Лявото му стъпало бе потънало в пясъка. Изгребах с ръце мекия пясък настрани. Обувката се бе заклешила в тесния процеп между два остри камъка. Опитах се да я измъкна, но дори не я помръднах.

– Не може ли да си извъртиш някак крака? – предложих аз.

То се опита, стиснало храбро устни.

– Не излиза.

– Да взема ли да го дръпна? – попитах.

– Не, не! Боли! – възпротиви се момичето.

Не знаех какво друго да направя. Очевидно затрудненото положение бе мъчително за момичето. Замислих се.

– Не мога да стигна възела, затова най-добре да разрежем връзките, за да измъкнеш крака си от обувката – реших аз.

– Не! – уплаши се то. – Не бива.

Каза го толкова решително, че ме озадачи. Ако си измъкнеше крака от обувката, можехме да освободим обувката, като я чукаме отстрани с камък, но момичето не бе съгласно и не

виждах какво може да се направи. Лежеше по гръб на пясъка, а коляното на заклещения крак стърчеше във въздуха.

– Ох, толкова ме боли!

Вече не успяваше да сдържи съзвите си. Те потекоха по лицето му. Но дори тогава то не простена, само леко скимтеше като кученце.

– Налага се да свалиш обувката – казах му аз.

– Не! – отново се възпротиви то. – Не, не бива. Никога! Не бива.

В безизходица седнах до него. То улови ръката ми с двете си ръце и я стискаше здраво, докато плачеше. Явно бе, че болката в крака се усилава. Сигурно за пръв път в живота си трябваше да се справям с положение, което изисква решение. И аз го взех.

– Няма смисъл така. Трябва да свалиш обувката! – казах аз. – Ако не го направиш, предполагам, че ще останеш тук, докато умреш.

Момичето не се предаде веднага, но накрая се съгласи. Наблюдаваше ме с тревога, докато срязвах връзките. После каза:

– Дръпни се настрани! Не бива да гледаш.

Поколебах се, но тъй като детството е време, плътно запълнено с непонятни, макар и важни условности, аз се отдалечих на няколко ярда¹ и застанах с гръб. Чух го, че задиша тежко. След това отново заплака. Обърнах се.

– Не мога – каза то, като ме гледаше боязливо през съзиви.

Тогава коленичих, за да видя как да му помогна.

– На никого не бива да казваш. Никога, съвсем никога! Обещай ми! – изрече то.

Обещах.

Софи бе храбро момиче. Само леко скимтеше.

Когато накрая съумях да освободя стъпалото ѝ, видя ми се странно на вид – просто много изкълчено и подпухнало; тогава изобщо не забелязах, че има повече пръсти от обичайното...

Измъкнах обувката от цепнатината и я подадох на Софи. Но тя установи, че не може да я сложи на подутия крак. Нито

¹ Мярка за дължина (91,4 см).

(Всички бележки под линия са на преводача.)

пък можеше да стъпва на него. Помислих да я взема на гръб, но тя излезе по-тежка, отколкото предполагах, и стана ясно, че няма да стигнем далече.

– Ще трябва да повикам някого на помощ – казах аз.

– Не. Ще пълзя – отвърна тя.

Вървах до нея и носех обувката ѝ с чувството, че съм ненужен. Тя упорито се придвижва изненадващо дълго време, но трябваше да се откаже. Панталоните ѝ се бяха скъсали на коленете, а самите ѝ колене бяха раздрани и кървяха. Не бях срещал дотогава никого – момче или момиче, – който би издържал до такава крайност; изпитах донякъде страхопочитание. Помогнах ѝ да се изправи на здравия крак и я подкрепях, докато ми посочваше къде се намира домът ѝ – личеше си по издигащата се струйка дим. Когато се обърнах, тя отново пълзеше по корем и изчезна в храстите.

Намерих къщата без особени затруднения и почуках малко припряно. Отвори ми висока жена. Имаше нежно, красиво лице, с големи светли очи. Роклята ѝ бе от домашно платно и малко по-къса от дрехите, които носеха жените у дома, но върху нея бе сложен традиционният кръстен знак – от деколтето до подгъва и напъряко на гърдите, на цвят зелен като кърпата на главата ѝ.

– Вие ли сте майката на Софи? – попитах аз.

Жената ме изгледа недружелюбно и се намръщи.

После изрече притеснено и рязко:

– Какво има?

Разказах ѝ.

– О! – извика тя. – Кракът ѝ!

Отново за миг се вгледа втренчено в мен, след това подпря метлата, която държеше, на стената и попита бързо:

– Къде е тя?

Поведох я по пътя, по който бях дошъл. Като чу гласа ѝ, Софи изпълзя от храстите. Майка ѝ огледа подутия, наранен крак и кървящите колене.

– Клетото ми дете! – каза жената, като притисна Софи и я целуна. После добави:

– Той видя ли го?

– Да – отвърна Софи. – Прости ми, мамо. Много се мъчих, но не можех да се освободя сама, а толкова ме болеше...

Майка ѝ бавно кимна с глава. И въздъхна.

– Е, станалото – станало, какво да се прави. Качвай се.

Софи се покатери на гърба на майка си и всички заедно се завърнахме в къщата.

Заповедите и правилата, които човек научава като дете, се помнят наизуст, но те не са от особено значение, докато не се появи конкретен случай – а дори и тогава трябва да разпознаеш самия случай.

Затова нищо не ми попречи да седна и търпеливо да гледам как измиват наранения крак, слагат му студена лапа и го превързват – без да осъзная връзката между това и клетвата, която бях изслушвал почти всеки съботен ден от живота си.

„Господ създаде човека по свое подобие. И Господ повели човек да има едно тяло, една глава, две ръце и два крака; костите на всяка ръка да са свързани на две места; всяка ръка да завършва с длан, а всяка длан да има четири пръста и един палец; и нокътят на всеки пръст да бъде плосък...“

И така нататък, докато се стигаше до:

„Тогава Господ създаде жената по същото подобие, но с тези разлики поради нейната природа: гласът ѝ да бъде по-звънък от мъжкия, да не ѝ расте брада, да има две гърди...“

И така нататък...

Помнех всичко дума по дума – и все пак при вида на шестте пръста на Софиния крак нищо не разтревожи паметта ми. Видях крака ѝ, опрян на скута на майка ѝ. Забелязах, че майка ѝ се спря за миг, безмълвно се втренчи в него, повдигна го, нежно го целуна и после изправи глава със съзри в очите. Стана ми жал за мъката ѝ, за Софи, за ударения крак – но само толкова.

Когато превръзката бе направена, огледах любопитно стаята. Къщата беше много по-малка от нашата – всъщност това бе селска къща, но ми харесваше повече. Имаше приятелска атмосфера. И макар Софината майка да бе притеснена и разтревожена, за разлика от повечето хора там, у дома, тя не ми внуши чувството, че за съжаление, аз съм единственият несигурен фактор в техния иначе порядъчен живот.

А и стаята ми изглеждаше по-хубава от нашите, защото по стените нямаше изписани изречения, които човек може да сочи с възмущение. Вместо това бяха окачени рисунки на коне, които ми се видяха много сполучливи.

Скоро Софи, вече оправена, с измити следи от сълзите, стигна на куц крак до масата и седна. Успокоена напълно – като оставим настрана крака – тя ме запита сериозно, с гостоприемство на домакиня, дали обичам яйца.

По-късно госпожа Уендър ми каза да почакам, докато занесе Софи в спалнята на горния етаж. Завърна се след няколко минути и седна до мен. Взе ръката ми в ръце и известно време ме гледеше изпитателно. Усещах силно притеснението ѝ – макар че отначало не ми беше ясно защо се тревожи толкова много. Тя ме изненада, защото дотогава не бях забелязал признаци да може да мисли по такъв начин. И аз ѝ предадох мислите си, като се опитах да я успокоя и да ѝ покажа, че няма защо да се притеснява от мене, но моята мисъл не достигна до нея. Тя продължи да ме гледа с блестящите си очи, каквито бяха станали и очите на Софи, когато се опитваше да не плаче. Не отместваше поглед от мене, но мислите ѝ представляваха само тревога, която нямаше форма. Напрегнах се отново, но не успях да ги приема. Тогава тя бавно кимна и ми каза с думи:

– Ти си добро момче, Дейвид. Бил си много мил със Софи. Искам да ти благодаря за това.

Почувствах се неловко и се загледах в обувките си. Не си спомням някой дотогава да беше казал, че съм добро момче. Нямах готов модел за отговор, с който да посрещна такава събитие.

– Софи ти харесва, нали? – продължи тя, като все още ме гледаше.

– Да – отвърнах. После добавих: – Мисля също, че е страховтно храбра. Сигурно много я е боляло.

– Можеш ли да запазиш една тайна – една важна тайна – заради нея?

– Да... разбира се – съгласих се аз, но гласът ми бе малко несигурен, защото не разбирах каква е тайната.

– Ти... нали си видял крака ѝ? – попита майката, втренчила поглед в лицето ми. – И... пръстите ѝ?

– Да – отново казах аз и кимнах.

– Е, това е тайната, Дейвид. Никой не бива да узнае за нея. Освен баща ѝ и мене ти си единственият, който ги е видял. Никой не бива да узнае. Съвсем никой – никога.

– Добре – съгласих се аз и отново замислено кимнах.

Настъпи мъчание – поне гласът ѝ замлъкна, но мислите ѝ продължаваха да говорят, сякаш думите „никой“ и „никога“ отекваха мрачно и тъжно вътре в нея. После настъпи промяна и тя започна да излъчва напрегнатост, ожесточение и страх. Тъй като не можех да се свържа с нея мислено, опитах се немелко да наблегна с думи, че държа на думата си.

– Никога – съвсем на никого – уверявах я ревностно аз.

– Много, много е важно – настояваше тя. – Как бих могла да ти обясня?

Но тя нямаше защо да ми обяснява. Настойчивото, доведено до краен предел чувство за важност, което я изпълваше, се долавяше ясно. Думите ѝ бяха много по-безсилни. Тя каза:

– Ако някой открие тайната... ще бъде много лош към Софи. Трябва да внимаваме това да не се случи никога.

Сякаш чувството ѝ за притеснение се беше превърнало в нещо твърдо – като желязна пръчка.

– Защото има шест пръста ли? – попитах аз.

– Да. Никой освен нас не бива да го знае. Трябва да го запазим в тайна – повтори тя, за да го подчертае отново. – Нали обещавах, Дейвид?

– Обещавам. Ако искате, ще се закълна – предложих аз.

– Обещанието е достатъчно – отвърна тя.

Толкова тежко бе това обещание, че твърдо реших да не го споделям с никого – дори с братовчедка си Розалинд. Макар че в себе си се чудех дали е чак толкова важно. Шестото пръстче беше прекалено малко, за да предизвика чак такива тревоги. Но възрастните често вдигат по-големи олелии, отколкото е необходимо в даден случай. Все пак се залових за главното – за нуждата да се пази тайна.

Софината майка продължаваше да ме гледа с тъжни, но неவிждащи очи и аз започнах да изпитвам неудобство. Тя забеляза, че започнах да се въртя, и се усмихна. Усмивката ѝ бе добра.

– Значи така – каза тя. – Ще го запазим в тайна и никога вече няма да говорим за това, нали?

– Да – съгласих се аз.

Докато вървах по пътеката към портата, аз се обърнах.

– Мога ли скоро да дойда да видя Софи отново?

Майката се поколеба, за миг се замисли върху въпроса ми, после каза:

– Добре – но само ако си сигурен, че идваш, без да те е видял някой.

... Едва когато стигнах брега и се упътих към дома по горния край на склона, свързах еднообразните неделни правила с действителността. В главата ми сякаш нещо прещрака и определението за „човек“ само се изрече: „... и костите на всеки крак трябва да са свързани на две места; всеки крак трябва да има едно стъпало, а всяко стъпало – пет пръста, а всеки пръст – да завършва с плосък нокът...“ И така нататък, докато се стигаше до: „И всяко същество, което изглежда като човек, но не е устроено по този начин, не е човек. Не е нито мъж, нито жена. То е осквернение на истинското Божие подобие и омразно за очите на Бога.“

Почувствах се ужасно объркан – а също и твърде озадачен. Осквернението, както ми бяха внушавали достатъчно често, бе нещо ужасно. А у Софи нямаше нищо ужасно... Тя беше просто едно обикновено момиченце – при това много по-разумна и храбра от другите. Да, според Определението...

Ясно беше, че някъде е направена грешка. Положително, ако човек има само едно допълнително пръстче – или, да допуснем, две пръстчета, тъй като сигурно Софи имаше съответно още едно на другия крак – положително това не можеше да е достатъчно, за да бъде тя „омразна за очите на Бога“, нали?

Винаги ми е било чудно какви неща има по света...